

مقایسه کارائی فنی صنایع خوروسازی با سایر صنایع ایران

مهدی رضائی، عضو هیات علمی موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

جوان - دنیای اقتصاد

منظور از کارائی در یک فعالیت، بدان معناست که آن فعالیت با مقدار نهاده‌های تولیدی، چقدر قادر است ارزش افزوده ایجاد کند. هر قدر فعالیت قادر باشد با مقدار نهاده‌های مشخص، ارزش افزوده بیشتری را خلق کند، آن فعالیت دارای کارائی بالاتری است. تصور دنیای امروزی بدون خودرو، بسیار سخت است و همگان در جای جای دنیا مایل هستند که به اندازه توانائی مالی خود، دارای خودرو باشند؛ ضمن اینکه نقش خودروهای عمومی در تسهیل زندگی امروزی، کاملاً بارز است. واضح است هنگامی که کارائی صنعت خودروسازی و صنایع مرتبط با آن برای یک کشور، بالا باشد، دسترسی مردم به خودرو به دلیل ارزان تر شدن قیمت آن، راحت تر خواهد شد. در این صورت، علاوه بر خرید خودرو توسط شهروندان، آن کشور قادر خواهد بود تا محصولات خودروسازی خود را به بازارهای جهانی عرضه کند.

صنایع خوروسازی یک کشور نظیر کشور ما، شامل سه گروه فعالیت می‌باشد: «تولید وسایل نقلیه موتوری»، «تولید بدنه و اتاق سازی برای وسایل نقلیه موتوری» و «تولید قطعات و ملحقات برای وسایل نقلیه موتوری». در سال ۱۳۸۶، اشتغال کل بخش صنعت ایران در حدود ۱/۱ میلیون نفر و اشتغال کل کشور ۲۱/۱ میلیون نفر بود و در این سال، صنایع خودروسازی، اشتغالی در حدود ۱۲۷/۴ هزار نفر داشته‌اند و از اینرو، ۱۱/۶ درصد از اشتغال بخش صنعت و ۰/۶ درصد از اشتغال کل کشور را به خود اختصاص داده‌اند. در همین سال، ارزش افزوده صنایع خودروسازی و کل بخش صنعت ایران به ترتیب، ۴۷ و ۳۳۸ هزار میلیارد ریال بود و سهم فعالیت‌های مرتبط با خودروسازی از ارزش افزوده بخش صنعت در سال ۱۳۸۶، در حدود ۱۴ درصد می‌باشد. در سال ۱۳۸۶، تولید ناخالص داخلی (GDP) ایران با احتساب نفت و قیمت جاری، ۲،۸۹۰ هزار میلیارد ریال بوده است و سهم صنایع خودروسازی از GDP ایران در سال ۱۳۸۶، در حدود ۱/۶ درصد بوده است. همچنین در سال ۱۳۸۶، کل سرمایه‌گذاری صنایع خودروسازی و بخش صنعت و تشکیل سرمایه ناخالص داخلی ایران به ترتیب مقادیر ۱۱/۲، ۵۹ و ۶۸۵/۶ هزار میلیارد ریال بود؛ از این رو سهم صنایع خودروسازی و بخش

صنعت ایران از تشکیل سرمایه ناخالص داخلی، به ترتیب ۸/۶ و ۱/۶ درصد است و سهم صنایع خودروسازی از سرمایه‌گذاری بخش صنعت نیز در سال ۱۳۸۶، مقدار ۱۹ درصد می‌باشد.

واقعیت امر این است که صنایع خودروسازی نقش پررنگی در اشتغال، تولید و سرمایه‌گذاری بخش صنعت ایران دارند و در مقایسه با سایر صنایع در این زمینه، بسیار فعال عمل کرده‌اند؛ صنایع خودروسازی، سهم عمده‌ای از اشتغال، تولید و سرمایه‌گذاری صنعت ایران را به خود اختصاص داده است؛ اما از نظر کارائی وضع صنایع خودروسازی، به‌گونه‌ای دیگر است. محاسبات و تحقیقات صورت گرفته نشان می‌دهد که صنایع «تولید فرآورده‌های نفتی تصفیه شده»، «تولید محصولات اساسی مسی»، «تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه»، «تولید آلات موسیقی»، «تولید مولدهای بخار بجز دیگ‌های آب گرم» و «تولید مالنا و ماء الشعیر» در اقتصاد ایران دارای کارائی بالائی می‌باشند و سایر صنایع، از جمله صنایع خودروسازی، از کارائی پائینی برخوردارند. کارائی برای صنعت «تولید وسایل نقلیه موتوری»، «تولید بدنه- اتاق سازی- برای وسایل نقلیه موتوری» و «تولید قطعات و ملحقات برای وسایل نقلیه موتوری»، به ترتیب ۳۷/۸، ۲۹/۵ و ۱۲/۴ درصد می‌باشد؛ یعنی اینکه اگر یک فعالیت مفروض در اقتصاد ایران، بهترین وضعیت را از نظر کارائی در بین تمامی صنایع کشور داشته باشد، آنگاه صنایع سه گانه مورد اشاره مرتبط با خودروسازی، به ترتیب به اندازه ۳۷/۸، ۲۹/۵ و ۱۲/۴ درصد آن صنعت مفروض که کارائی ۱۰۰ درصد در اقتصاد ایران دارد، کارائی دارند. این وضعیت به این معناست که فعالیت‌های مرتبط با صنایع خودروسازی (در واقع اکثر صنایع ایران) نتوانسته‌اند با عوامل تولید در دسترس خود، به تولید بهینه دست یابند و یا به عبارت دیگر، این سطح از تولید صنایع، با عوامل تولید بسیار کمتر از وضع موجود، قابل انجام است.

در جهان، مطالعات بسیاری در راستای چگونگی افزایش کارائی صنایع صورت گرفته و تقریباً تمامی آنها دارای وجه مشترکی از نظر ارائه توصیه می‌باشد. این توصیه‌ها را تقریباً برای تمامی طیف صنایع، از جمله صنایع خودرو سازی می‌توان به کاربرد؛ این توصیه‌ها بدین شرح است:

۱- مشارکت خارجی و استقراض فناوری، برای این امر، اصلاح قوانین و مقررات لازم است و در کنار اصلاح قوانین و مقررات مربوط به مشارکت خارجی در فعالیت‌های خودروسازی، همچنین سایر مواردی را که اقتصاد ایران به آن مبتلاء است، باید در نظر داشت؛ نظیر نرخ بالای تورم، وضعیت نامناسب سهولت کسب و کار در ایران و نوسانات نرخ ارز. یک سیاست مناسب برای افزایش کارائی

فنی، ممکن است به دلیل اجرای سایر سیاستها، اثری بر کارائی فنی نداشته باشد و یا اینکه اثر مطلوب کمی بر کارائی فنی بگذارد.

۲- استفاده از فناوری ارتباطات و اطلاعات، استفاده از فناوری ارتباطات بیشتر در بخش صنایع خودروسازی، باعث می‌شود که شکاف کارائی فنی این صنایع با همتایان خارجی آنها کم شود.

۳- تحقیق و توسعه، در صورتیکه صنایع خودروسازی از تحقیق و توسعه بیشتری استفاده کنند، کارائی فنی افزایش می‌یابد. هرچند این تحقیق و توسعه در بین صنایع خودروسازی باید به گونه‌ای باشد که نتیجه‌های حاصل از تحقیق و توسعه یک بنگاه در صنعت خودروسازی، در اختیار سایر بنگاه‌ها آن صنعت قرار گیرد. این موضوع باعث می‌گردد تا هزینه‌های ناشی از تحقیق و توسعه، در صنایع خودروسازی کاهش یابد.